

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LOKALHISTORISK FORENING

i Hedensted Kommune

10 ÅRS JUBILÆUM

Lokalhistorisk Forening
i Løsning, Hedensted Kommune

Stiftet den 1. marts 1984

BESTYRELSE:

Karsten Dalsgård Knudsen,
Teglværksvej 12, 8723 Løsning,
formand.

Viggo Rand,
Juelsbovej 11, 8723 Løsning,
næstformand.

Anna Bruschi,
Kingos Allé 25, 8723 Løsning,
kasserer.

H.P. Johansen,
Juelsbovej 4, 8723 Løsning,
leder af Lokalarkivet.

Christel Søndergård,
Stubberupvej 9, 8723 Løsning.

Karl Emil Knudsen,
Rolighedsvej 7, 8722 Hedensted.

Therkel Johansen,
Pebringsvej 3, Korning, 8700 Horsens.

Hefte er udgivet af Lokalhistorisk Forening, Hedensted Kommune.

Redigeret af Karsten Dalsgård Knudsen.

Forsiden tegnet af Julius Ross Andersen, Løsning.

Sats, repro og tryk: Arnold Thomsen A/S

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Forord

Dagen i dag er historie i morgen. Dette slogan har jeg set på et vestjysk lokalarkiv. Et arkiv, der minder meget om vort arkiv, ved at der også er lokalhistoriske samlinger.

LOKALHISTORISK FORENINGs hovedopgaver er ud over, at være støtteforening for LOKALARKIVET, også at hjælpe med at samle effekter og arkivalier, der har betydning for lokalhistorien i kommunen.

Vi må erkende vi tilhører en generation, der har været præget af smide-væk-mentaliteten. Derfor er mange ting havnet på lossepladsen. Vi har haft den glæde, at mange af kommunens borgere, har været flinke til at aflevere ting og sager til arkivets samlinger. Der kan være ting som ikke er udstillet til daglig på arkivet, men så viser vi det på udstillingerne.

Foreningens medlemstal er meget konstant ca. 100. Vore medlemmer er flinke til at møde op ved vore arrangementer.

Foreningens overskud går til LOKALARKIVET til indkøb af effekter, microkort, indbinding og indkøb af bøger.

Til slut vil jeg på foreningens vegne rette en TAK til H.P. Johansen for godt samarbejde i de 10 år der er gået.

Karsten Dalsgård Knudsen

Historien om »Lokalarkivet for Hedensted kommune«

*Hver skimlet skrift, hver skjoldet alterbog
har gemt et gran af slægtens ve og våde.
Nu skal de røbe mig, hvad vej jeg drog
og løfte mig en flig af livets gåde.*

Af H. P. Johansen

Sådan skriver Jeppe Aakjær i historiens sang 1917, og den kan passende bruges til overskrift om et lokalarkiv.

Lokalarkivet for Hedensted startede som et helt privat for Løsning kommune. Vi kom til Stobberup skole som førstelærepræpar 1. okt. 1950. Hurtigt opstod tanken om at samle stedets historie. Det begyndte med udklip fra avisen, som blev indklæbet i store scrapbøger. Det første, der kom i, var opslaget i »Folkeskolen« om embedet i Stobberup. Det blev efterhånden til 22 store bøger, som bliver studeret flittigt, når ældre løsningborgere i dag besøger arkivet. En del gamle billeder blev også samlet, sammen med enkelte skøder og pantebreve. Større ting og sager var det af pladshensyn umuligt at samle, særlig ikke, da vi flyttede i en af de små nye boliger ved den ny skole.

Ved frokosten til invielsen af den nye skole i 1956 overrakte jeg efter min tale et stort matrikelkort over Stobberup fra 1819, som den første større gave til et lokalarkiv. Jeg havde håbet, at der i den nye skole skulle kunne blive et rum, hvor et arkiv kunne startes. Det kunne der tilsyneladende ikke, måske fordi tiden ikke var moden endnu.

I 1970 kom så kommunesammenlægningen.

Den 18. februar fik jeg et brev fra formanden for »Sammenlutningen af Lokalhistoriske Arkiver«, skoleinspektør Strange Nielsen om, at tiden nu vist var inde til at lave et lokalarkiv, helst for hele Hedensted storkommune. Der blev også skrevet til kommunen med opfordring til at lave et arkiv. Jeg blev indbudt til et møde med kultur- og skoleudvalg på Løsning Sognegård med oprettelse af et arkiv for hele Hedensted kommune på dagsordenen.

Arkivet i Sygekassens lokaler, Vestergade.

Der var mange ting at tage stilling til. Penge, lokaler m.m. Der var tale om et kælderlokale på biblioteket i Hedensted. Der blev også talt om de lokaler i Løsning Sognegård, hvor Løsning kommune havde haft kæmnerkontor og sognerådslokaler. Kælderlokaler er aldrig gode. Der kan være fugt og mange gange går der vandrør igennem, som kan sprænges og give oversvømmelse.

Så kom pludselig den helt rigtige løsning, idet sygekassen blev ophævet og flyttet over på rådhuset.

Sygekassen havde til huse i Vestergade 30 i Løsning i en ejendom tilhørende Blikkenslagermester Arne Hüttel. Der var to lokaler som arkivet overtog med de tilhørende kontormøbler.

Arkivet Jernbanegade 1.
Den gamle stationsbygning.

Her åbnede arkivet så den 28. januar 1974 med et åbent-hus-arrangement. Lederen af arkivet, H.P. Johansen bød velkommen og fortalte om det arbejde, der på helt privat basis var udført.

Derefter talte formanden for kulturudvalget, Villy Kristiansen, Hedensted, der udtalte sin glæde over det store arbejde H.P. Johansen havde udført med at samle det historiske materiale til arkivet »I modsætning til os andre, er det jo sådan med tingene her, at de bliver bedre og mere værd jo ældre de bliver.« Vi må appellere til, at beboere, der ejer ting, der har interesse for lokalarkivet kommer med dem. Ellers risikerer vi at smide ting væk, som kan have stor værdi for arkivet og vore efterkommere. Der blev endvidere talt af fhv. privatskolelærer Peter Christensen, Løsning, pastor Bøytler, Løsning, Arne Hüttel som ejer lokalernes arkivet ligger i. Desuden radioforhandler Ejner Krogh, Løsning, der overrakte en smuk 200 år gammel rok som gave til arkivet.

Engang til et møde i Viborg spurgte landsarkivaren om vi var interesseret i skøder og pantebreve fra Bjerre- og Hatting Herreder, som de havde i dubletter. Det var vi selvfølgelig og en dag kom så 400 kg arkivalier (skøder og pantebreve) fra Viborg. De ældste er fra 1819 og resten fra tiden 1862 - 1927.

Fra venster H.P. Johansen, Villy Kristiansen og Krogh. Indvielse af lokalarkivet i Løsning.

Lokal historisk Arkiv, Jernebanegade 1, læsestue.

Sadelmagerværkstedet, Lokalarkivet, Jernbanegade 1.

Pladsen i Vestergade var ved at blive trang og da kommunen byggede nyt plejehjem, overtog arkivet førstestuen i det gamle plejehjem på Vandmøllevej, medens postvæsenet lejede stueetagen.

Indvielsen fandt sted den 5. september 1978. Det skete under overværelse af kulturudvalget og borgmester Helge Nielsen, der bl.a. i sin tale rettede en tak til H.P. Johansen, for at denne i sin tid tog initiativ til oprettelse af det første lokalarkiv i Vestergade. Borgmesteren udtrykte et forsinket ønske om, at nogle af vore forfædre i højere grad havde efterladt sig optegnelser, som kunne have hjulpet nutiden til at forstå sin egen situation. Han sagde, at netop »Lokalarkivet« måske kunne blive en kilde til at forstå vor tids problemer og vanskeligheder.

I løbet af nogle år blev pladsen her også for lille, men så kom tilfældet igen til hjælp. Det kom på tale, at stationsbygningen skulle nedrives. Det var der mange mennesker i Løsning, der syntes var en meget dårlig ide. Der blev nedsat et udvalg, der tog om og talte med kommunen, for at få byrådet med på en plan for at hindre nedrivningen. Jeg havde allerede i ånden set, at det ville være det helt rigtige sted til kommunens arkiv. Arkitektonisk er det jo en flot bygning og den er solidt bygget og så pyn-ter den i byen.

Det korte og det lange var, at kommunen efter en restaurering med udbedring af murværk og nyt tag, lejede bygningen. Meningen var, at arkivet skulle have stueetagen og hjemmevernet skulle have 1. sal.

Det hele endte med, at biblioteket fik stueetagen og arkivet førstesalen, den gamle stationsforstanderlejlighed.

Det store pakhuis nåede DSB at få nedrevet, men det lille, som er bygget sammen med stationsbygningen, blev reddet. Og her har arkivet en samling af gamle redskaber og værktøj. Restaureringen af bygninger er foregået under ledelse af bygningsinspektør E.Damgaard Møller og det er gjort meget fint. Detaljer i huset er bevaret, så den fortidige anvendelse skinner igennem. F. eks. er billetlugen, lugen til indlevering af rejsegods og tavlen til togenes afgangs- og ankomsttider bevaret.

Indvielsen af såvel bibliotek som arkiv fandt sted den 20. oktober 1988. Allerede nu, er vi ved at være i pladsnød igen! Overtagelse af bibliotekslokalerne, hvilket kunne lade sig gøre ved, at biblioteket fik overladt lokalerne efter skolepsykologerne. To af de gamle bygninger var bygget sammen til dette brug. Lokalarkivet kunne have overtaget disse lokaler. Men disse tre huse er nu solgt til private boliger, så muligheden her er forspildt.

Nogle kommunalpolitikere har foreslået Gl. Sole skole. Rent pladsmæssigt er det et fantastisk tilbud. Der ville i hvert fald være plads i mange år. Planen duer imidlertid ikke, da skolen ligger for ucentralt. Landssammenslutningen af lokalarkiver »SLA« skriver i en udgivelse »Arkivets takt og tone«, at skal man oprette et nyt arkiv, bør man tage offentlige transportmidlers service i området i betænkning, inden den beslutter sig. En afsides lokalitet, der

Fra Arkivet på Vandmøllevej.

kun betjenes af bussen to gange om dagen, får ikke mange besøgnede. Det er jo ikke alle potentielle arkivbrugere, der har bil eller på anden måde er selvkørende.

Husk også på, at der helst skal være mulighed for, at arkivgæster kan komme sikkert til og fra arkivet om aftenen. Ellers kan man let komme til at spænde ben for sine fremtidige aftenarrangementer, foredrag og lignende.

I øjeblikket er ingen af de tre muligheder gennemførlige, så vi lever i forventningens tegn.

Hvad var en fæstebonde?

Og hvad bestod egentlig hoveriarbejde af?

Af Therkel Johansen

Det sidste er det nok de færreste der ved i dag, ihvertfald i detaljer,

Første spørgsmål belyses delvis ved overdragelse af en fæstegård i Korning anno 1799.

Andet spørgsmål skulle give et fyldestgørende svar ved kontrakten, som fæstebonde Niels Nielsen indgik med ejeren af Ussing- og Merringgård, kammerherre Christian Christoffer Gersdorff, samme år.

Hoveri går temmelig langt tilbage, nævnes som almindeligt i Berntsens »Danmarckis og Norgis Frutbar Herlighed« (1656).

Førhen var hoveribøndernes vilkår ganske urimelige.

Da hoveriarbejdet således blev en af de stærkest virkende årsager til landets agronomiske nedgang og bondestandens dybe forfald, søgte regeringsmagten efterhånden at råde bod på misforholdet, men herremændene

gjorde skrap modstand og meget formåede de velsindede konger ikke at udrette.

Selve hoveriarbejdet ydedes dels med spanddage, d.v.s. 1 mand med et spand heste forspændt et redskab eller en vogn. Gangdage vil sige 1 mand uden forspand.

Dog lyste det op for hovbønderne i årene 1791-1795 og 1799. Det sidste netop det år, hvor Niels Nielsen overtager gården, matrikel nr. 21, i Korning i fæste.

Gården lå nordøst for hvor Korning Enggård ligger i dag, men blev få år efter flyttet ud på dens hovedlod i østermarken.

Den resterende jord 11 - 12 tdr. land hører nu under Enggården, som i dag ejes af Bak Smidstrup.

Niels Borch

Kongelig Majestæts Jernstøvsjoged
og Hæverier i Pierre Hattings
Jernværk

Deres Zitterligt ad Mandag den 12 August 1799
Læs Pierre Hattings Jernværks Rind 1787 og den
Lind og Sørens og Hæveriers Jernstøvsjoged Borch
Jens Boller Omskrevet af Hattings, Leiers,
Oleisen, Søren Lauritsen, Niels Hendrichsen og Niels
Eriksen alle af Pierre. —

Læs Hattings Jernværks Søren Pedersen og
Søren Nielsen af Thorsted som af sin Jernstøvsjoged
Lindmedler Jernstøvsjoged Hattings i Kærning
Læs under Hæveriersjogeds Jernstøvsjoged Niels
Nielsen er omkommet. — Hattings den 12
August 1799 den 6: August 1799 den 12 August 1799

Den 12 August 1799 den 6: August 1799 den 12 August 1799
Læs under Hæveriersjogeds Jernstøvsjoged Niels
Nielsen er omkommet. — Hattings den 12
August 1799 den 6: August 1799 den 12 August 1799

Den 12 August 1799 den 6: August 1799 den 12 August 1799
Læs under Hæveriersjogeds Jernstøvsjoged Niels
Nielsen er omkommet. — Hattings den 12
August 1799 den 6: August 1799 den 12 August 1799

Niels Borch kongelig Majistets Herredsfoged og Skriver i Bierre Hatting Herreder

Giør Witterligt: at Mandagen den 12 august 1799 blev Bierre Hatting Herreders Rett sadt og betient af Dommer og Skriver Herredsfoged Borch fra Boller i Overværelse af Stokkemænd, Laurs Olesen, Søren Laursen, Niels Henriksen og Niels Erichsen alle af Bierre.

For Retten fremkom Søren Pedersen og Jens Nielsen af Torsted som efter forregaaende Udmeldelsen haver Taxeret den gaard i Korning bye under Merringgaards Gods, som Fæsteren Niels Nielsen er overleveret- de fremlagde den paa Stedet holdte Forretning, der lyder saaledes.:

Anno 1799 den 6te augst: indfandt vi os underskrevne Søren Pedersen og Jens Nielsen af Torsted, Hos Gaardfæster Niels Nielsen i Korning Bye under Merringgaards Gods, for at Syne og Taxere bemt.- Gaards Bygninger, Besætning og Gaards Redskaber af Vogne, Ploug og Harver som til Aulingens Drift behøves, for derefter Fæsteren ifølge Forordningen af 8de Juni 1787 at overleveres:

Vi forretog da først Besigtelse over Gaardens Bygninger, og befandt sammen saaledes:

Stuehuset bestaaende af 10 Fag, ligger Vesten i Gaarden imod Sønder og Nord, Eege Under og forkiellig Overtømmer, indrettet til 3de Stuer, Loft over 8te Fag, de 2 Fag til Brøggers, 2de Skorstene og 1 Ovn forsynet med Vinduer og Døre, Væggene Stauret, Vindret og klinet, middel Bygning, mangler.:

28 alen Leede á 20 skilling	5 rdr. 5 m. 0 sk.
6 Traver Tag á 5M	5 rdr.
Arbejdsløn til Tømmer og Tækkemænd	1 rdr. 8 sk.
2. Det Nordre Huus 14 Fag ligger i Øster og Vester, Eege Under og forskiellig Overtømmer, indrettet til Stald, Korngulv og Vognport, Væggene Stauret, Vindret og Klinet, middel Bygning, mangler:	
35 alen Leede á 20 skilling	7 rdr. 1 m. 12 sk.
6 Travr Tag á 5M	5 rdr. 1 m. 12 sk.
3: Det Søndre Huus 18 Fag, ligger i Øster og Væster, indrettet til Lade, Koe-stald og 2de Fag i den Øster Ende til Aftægts Stue, hvor over er Loft, og 1 Skorsteen, og 1 Fag til Tørvehuus Eege Under og forskiellig Overtømmer, Klinede Vægge middel Bygning, Mangler.-	
6 Traver Tag á 5 m.	5 rdr. 1 m. 12 sk.
Arbejdsløn til Tækkemanden	5 rdr. 3 m. 12 sk.
Summa Gaardens Brøstfæld:	30 Rdl: 5 M. 10 S.

4: Besætning.	
1 Sort Hoppe	9 Aar 24 rdl.
1 Ditto	9 Aar 24 rdl.
1 Sort Hæst	10 Aar 18 rdl.
1 Sort Hoppe	5 Aar 34 rdl.
1 Brun Do.	2 Aar 28 rdl.

5: Gaardens Redskab.-	
1 Beslagen Vogn med Behøer	12 Rdl.
1 halv Beslagen og halv Træ Do.	10 Rdl.
1 Træ Ditto	4 Rdl.
1 Ploug med Behøer	4 Rdl.
2 Jern Haver	4 Rdl.

Hvilken Besætning og Gaards Redskab blev anseet tilstrækkelig til Gaardens Aulings- Drift og paakommende Rejser, samt Hoveriets Forrettelse, og Fæsteren.

6. Den Udfordrende Sæd til Gaarden hvis Hartkorn er 4re Tdr 3 Skp. er Saaledes.:

Rug	3 tdr. 4 Skp.
Byg	4 tdr.
Havre	12 tdr.
Boghvede	1 tdr.
Erter	1 tdr.

Sæden er til sin Tid lagt i Jorden, Behøvende Ædekorn til indaulingen igien skeer erklærede Fæsteren, ved tiltrædelse af Gaarden at have Annammet.

Til Vurdering blev os endelig forreviist som Fæsteren Tilstood som Inventarium at have modtaget.:

2 Sorthjelmede og 1 Rødbroget Koe Taxeret til 30 rdl. 5m. 10 sk. At denne Syns og Taxatoions Forretning er gjort efter Vor Samvittighed og bedste Overbevisning, det ville vi til næste Tingebekræfte med Vor Eed, Datum Ut Supra.- Jens Nielsen - Søren Pedersen.

Imod denne Forretning haver jeg som Fæster ej noget at erindre, men med samme fornøjet.- Niels Nielsen.

»Ej heller paa Herskabets Vegne haves noget mod denne Forretning at erindre.- Risom.

Og da ingen meldte sig med Erindring mod Forretningen, blev sammen af Taxations Mændene under Lovens Eed afhiemlet og bekræftet, Mændene blev Dimiterede, og det passerede bevilget Beskreven.-

At saaledes for Retten er tilgaaet og passeret bekræftes under min Haand og Segl.

N. Borch.

Fortegnelse

Over det hovararbejde, hoveribonden Niels Nielsen i Korning, er pligtig at forrette til Ussing- og Merringgård i overensstemmelse med hoveri-foreningen af 12te april 1792.

1ste post, indeholder: Da det egentlig er til Ussinggård hoveriet med avlingens drift forrettes, at fæsteren til Merringgård tager sin andel i høbjergningen af engene, som i alt udgør 10 tdr. land geometrisk, med at slå, rive i stak og føre ind. At han i lige omgang med øvrige hoverigørende bønder, og 9 frierbønder i Løsning samt en af Eriknauer, udfører det korn til Horsens eller lige langt fraliggende sted som avles såvel ved Merringgård som Ussinggård af disse gårdes egen avl og af tienderne som bruges under dem, nemlig: Korning og Løsning sogners konge og kirketidende og Ølsted sogne kirketidende, og ligeledes af disse materialer, tørv, kvas og træ til bekasterne, fører for de dage og rejser han dertil har at afgive, hvad jeg for godt finder at bestemme til hver af bemeldte steder.

2den post, at sædelandet, af hver af 4 indtægter på Ussinggårds mark som årligt drives med sæd er for hans andel 21.000 kvadratalen i hver, og at disse marker drives første år med byg eller boghvede, andet med rug og hvor grunden ej tjener til den sæd, med ærter eller veker, tredje år med byg og mulig boghvede, fjerde år med havre hvormed tillige sås kløver eller rajgræs, hvilke 6 tdr. land, fæsteren årlig tilbereder med at gøde, pløje, så, harve og afgrøden at høste og indavle til gården forsvarlig.

Af de til hvile udlagte, fredes årlig 2 indtægter til høbjergning.

3die post, bestemmer fæsternes ager mål i hver indtægt til 21.000 kvadratalen, hvilket gør ialt 6 tdr. land, samt at han har boerer at slå til hø 3 tdr. land. årlig, men at han i grønmarken er befriet årlig for at fælle, opløje og beså 7000 kvadratalen eller 4 skpr. land, dog fører han gødningen derpå og spreder den, samt afhøster og indbjærger afgrøden af disse 4 skpr. land.

4de post, handler om høvlingen ved Ussinggård, hvilken for ham er 3 tdr. land af boerer og i alt med huller og stød i sædemarken ej fulde 50 tdr. land geometrisk eng, hvori, nemlig: omtalte 50 tdr. land. Han tager den andel ham i forhold med de øvrige kan tilkomme, med at slå, røgte, bringe i stak og føre hjem, dog at han med de øvrige hoveri bønder har hjælp til eng sletten af 32 dages slet, hvoraf jeg har forbeholdt mig om jeg fandt det for godt, at anvende en del til at slå engen ved Merringgård, når fæsteren i det hele beholder hjælpen af omtalte dage årlig.

5te post omhandler, at fæsteren årlig med øvrige bønder henter mig fra vang, mose eller og en anden på 2 af 3 miles distance fra Ussing- eller Merringgård, 4 læs tørv, hver læs til 600 stk. tørv, hvoraf efter mit behag bringes

Høstfolkene på Ussinggård ca. år 1898 altså 100 år efter at Niels Nielsen havde overtaget gård nr. 21 i Korning i fæste. Hoveriet var forlængst opkørt. Nu var det små håndværksmestre, såsom skræddere og skomagere der deltog i høstarbejdet på herregårdene. I ovennævnte år var det korn daglig og høstpigen binda samme op, blev det alligevel til noget med en høststab på 80 folk. Kammerjunker Adolf Frederik Holten Castenschiold der var ejer af Ussinggård, han havde øget gårdens areal til ca. 780 tdr. land. I høsttiden var der 40 høstkarle + lige så mange opbindersker (høstpiger). Umiddelbart en stor kontrast synes man til hvad en mejetærsker kan præstere i dag; men da en høstkarl kunne høste en tdr. land korn daglig og høstpigen binde samme op, blev det alligevel til noget med en høststab på 80 folk.

det antal enten til Ussing- eller Merringgård som jeg for godt finder at bestemme, og at disse tørv hver andet år et læs til min bopæl i Horsens. Han tilfører mig og en favn brænde 5 kvarter lang, årlig til Horsens, enten fra mine egne skove eller fra andre skove i det længste 2 mile uden for Horsens, enten til vest eller sønder. Dette favn brænde som føres på 3 læs, lader jeg selv på egen bekostning opdyrke, men etablerer jeg mig på Ussinggård eller Merringgård og brændet tages enten i Ussinggårds, Merringgårds og Eriknauer skove, og ej føres længere end til Ussing- og Merringgård, da skal fæsteren selv, foruden at tilføre omtalte favn brænde, til et af disse steder, i skoven slage, fælde og sætte det.

6te post, bestemmer: hvad fæsteren og jeg er overenskommet, samt det han og hans folk for dagværk i avlingens drift bør afgive af arbejde når han til hovarbejde bliver kaldet og infinder sig, men da 7de post siger: at dette alene er en regel og rettesnor såvidt avlingen angår, såvel forbunden for at se gerningen gjort og tiden ej forødslet ved hans folk, som for mig og mine betjente at kunne påminde disse til flittighed, behøvede dette ej her at anføres. Dog for at det stedse bliver ham i minde, synes det ikke uforuden her at benævne, tillige med de øvrige bestemmelser af 6 te post for arbejde og kørseler. Nemlig:

Ved spand-dage:

En plov ligger, fælder og opløjer i dagværk 6 geometriske skpr. land, som gør 10.500 kvadratalen, hvorved pløjemanden tillige sår når der opløjes til sæd. En harve bespændt med 2 heste, harver det dobbelte eller 21.000 kvadratalen. En vogn til høgning af sædvanlig størrelse som hidtil ved hoveriet er blevet brugt, indtager i en dag 10 af 11 læs, hvoraf følger, at en vogn fra hver i det hele delt til 2 forskellige dage, da der ingensinde til nogen indtagning tages uden halve vogne, kan for det meste sædvanlig indkøre boer høet, og på samme måde, ved en omgang ligeledes tagen, enghøet både til Ussing- og Merringgård kan blive hjembragt. I kornagningen fører en vogn og daglig 9 af 10 læs ind eller almindelig sæden af 2 mands lod i en indtægt, hvilket bliver efter nøjeste bestemmelse 3 tdr. land. Af gødskning være sig enten af mødningen eller opført damme dynd, 12 læs daglig, hver læs så fuldkommen at med en dags agning 2 skpr. geometrisk land forsvarlig findes afgødede. En vogn fører af korn til købmanden for et læs, 3 tønder rug, ærter eller vekker, 4 tønder byg og 5 tønder havre. En vogn fører hjem fra Ås krat eller Vinten porrer, for en dag en fuldkommen stort læs gjerdsel eller porrer, fra Ussinggårds skov 6 læs til Ussinggårds bekast, og fra Stobberup krat enten til Ussing- eller Merringgård 4 læs, af materialer 150 til 200 stkr. murersten til 1 læs, og i forhold derefter andre materialer, tømmer eller fiæl. 3 tønder kalk er et læs, af mejerivarer er 8 fjerdinge smør 1 læs, eller 80 stk hollænderost, á stk. 8 pund, eller så mange spædekælve på en vogn som kan rummes. Ved kornstak at indføre, 1 vogn for dagværk 12 á 13 læs, hø ditto for en dag at indføre af stak 8 á 9 læs, halm af laden at udføre og sætte i stak, 10 á 12 læs en dags gerning, til gøde at blande er dagværket 7 á 8 læs,

grus og sten til veje 6 læs en dag, af møntørv fra Merring Forte, 5 læs 30 stk til læsset, ved vandsteder og damrensning 14 læs, når tag eller lyng indskøbes fører en vogn 5 travet lyng eller 4 travet halmtag til 9 á 10 pund kjerven på 1 læs.

Ved gang-dage:

En karl omhøster på boerne græsset af 14.00 kvadratalen 1 dag, og engen ligedan undtagen i Eskjær, hvor en karl vel ej kan afmeje uden 6 skpr.land, som gør 10.500 kvadratalen, 1 holmer, holmer det græs en karl 1 dag omslår, hørivning og stakning når fornøden heste og stang til tømning af bønderne efter omgang imellem dem som hidtil medgives, 3 skpr.land eller 14.000 kvadratalen for et menneske at bestride. Ved høgning tager 2 folk fra på laderne så meget hø en vogn fører til, af korn høster en karl 1 tønder land daglig til 14.000 kvadratalen, hvilke hans optager opbinder, og tillige rive stubberne imedens karlen fører det opbundne til avnstederne og sætter det sammen. Når kornhøsten er vanskelig, kan et hovbud på 2 timers tid røgte kornet på en mands mål i en indtægt. I laden fratarer én, det en vogn fører til. Gjødskning pålæsser et menneske tillige med køresvenden hvad 1 vogn udfører 1 dag. Gødsningen spreder et hovbud i en dag på et mål i et indtægt eller i en halv tønder land, gødsningen udføres halvt til byg og halvt til rug, men når der ej udføres før til rug, bliver det gjerning for 2 personer. En karl ophugger og hveser i 1 dag 100 stk gjerdestaver. 3 karle måler i sækker på logulvet, bærer det på vognen og atter på lofterne af vognen i 1 dag 90 tønder korn. En renser og rengør forsvarlig i 1 dag 6 tønder rug, byg, boghvede, vekker samt ærter, 8 tønder havre i november, december og januar måneder, i februar en sjettedel mere daglig, og i de øvrige måneder en tredjedel mere daglig end i november, december og januar. Ved bygningstræers skovning når det måtte påtræffe, retter dagværket sig efter træernes størrelse, en karl fælder og udreder til læs i 1 dag det 1 vogn fører hjem for dagværk fra Ussinggårds skov til Ussing 6 fuldkomne læs kvas, stænger eller andet træ. Ved vandsteders rensning pålæsser en karl det en vogn fører ud. Et hovbud løser eng og ager i 1 dag samt skyder muldskuder ud på 4 geometriske tønder land. En karl skal tærsk i en dag i november, december, januar og februar måneder 2 travet rug, 2 negre til kjerven og tager tillige taget af, eller en trebunden travet byg som køres tillige og havre 2 trebunden travet og i de øvrige måneder når taget også bliver aftaget: to en halv travet rug og lige så mange travet byg, 2 negre til kjerven og 2 en halv trebunden havre. Når gerningen er gjort enten spænd- eller gangdag, bliver budet ej opholdt, når det først har forevist at gerningen er forsvarligt forrettet, men affarer uden ophold, undtagen ved korn- eller høgningen, hvor samtlige fratagere bliver tilstede indtil alt for den dag er hjembragt.

7de post, fastsætter: Det spand og gang dags arbejde, fæsteren er pligtig at afgive, foruden avlingens drift, hvorfor ham billetter meddeles.

8de post, indeholder: At fæsteren uden bestemmelser afgiver de folk som til træet til staver til gjerderne at fæl-

	Spand- dage	Gang- dage
Til det aftorskne korns udførsel til Horsens, hvoraf dog ej fordres flere end til kornets udførsel behøves ej heller til andet anvendes	10	
Til kornets rensning i laden		3
Til materialets frembringelse, når behøves	2	
Til bygnings tømmeres skovning, når dette påtræffer	1	1
Til korn stak i laden og hø af stakken på laderne at indføre og halm at udføre for de år det måtte behøves		3
Til kornstak at indføre og halm at udføre efter samme regel	1	
Til vandsteders rensning og møn tørve at hjemføre når fornøden gøres	1	1
Til ladegårdens reparation		6
Til lyng og halmtække at hente når påfordres	1	
Til egetræ at fælde og klyve til vogn redskab og bød kerie, ladstænger, kvas og underskov til brænde og på køkken skorstenen, at hugge, udredere og hjemføre	3	3
Til hollænderi produkters udførsel	1	
Til sædekorn at hente og hjemføre	1	
Til gjøde at blande, gødske i gården at sammenskyvle, sten af ager og eng at afløse, tuer og muldskudder at jævne, korn at føre fra laden på lofterne, grus og sten til vaser	1	5
Til kornets tærskning når ej accordt derom aparte er indgået		44
Til flytning for godsejeren eller en forpagter af gården på 3 a 4 mile når tilfældet indtræffer	2	
Summa	24	71

de, klyver og hvesse, behøves, og de vogne som til staver træet at føre i gården og siden at føre til gjerderne behøves. Enhver som har del i gjerderne fører selv det gjerde som til hans skifte at sætte i stand udfordres.

9de post, handler om: At fæsteren holder sin andel af diger og hegn omkring marken, samt om der går fald derpå, således at sætte det i stand, at marken til al tid findes forsvarlig hegned, og i fald jeg 2 gange om året lader tager syn derover, hegned kendes forsvarlig.

10de post, pålægger ham: At pløje vand fure i rugsæden imellem agrene og om derved harvningen nedslæbes på hans mål i grøfterne say eller deslige, da at besørge det af grøften opryddet.

11te post, siger: At fæsteren ej har mere arbejde at præste-

re årlig end det som i foregående poster er omtalt og i fald mere skulle fordres, at han ej behøver at afgive det. Hoveri året tager begyndelse den 15. de juni, hvad arbejde som til den tid ej er forrettet for det forløbne år, anses som aftjent.

12te post, bestemmer: At af en gård i ingen uge i pløj-tiden tages højere end 2 spand dage med plov, og derved 1 á 2 dage med harve (dog derved at forstå: at det ej anses for en dag, når dagværket for en plov og en harve ej er fuldført) samt 2 gang dage, og i mægningens tid i 1 uge 3 spand dage og 4 gang dage, i hø- eller kornhøsten i det højeste 2 spand dage med vogn og 6 højst 8 gang dage, for den øvrige tid det højeste for en uge 2 spand dage og 3 gang dage.

13de post, fastsætter: At tiden at møde til arbejdet efter foregående tilsigelse og forholdet under samme, retter sig efter allerhøjeste forordning af 25de martii 1791.

14de post, om ulykkelig ildsvåde, som Gud i nåde afværge skulle hjem søge gården eller godset, at fæsteren da er pligtig til materialers frembringelse, håndtjeneste ved bygningernes opførelse, pladsernes rydning, at gå den eller de skadelidte til hånd efter rigtig omgang.

15te post, giver mig ret til at anvende brændekørserne i fald jeg vil, til materialers transport eller andet sådan.

Efter opmåling af hegned har fæsteren 87½ favn jord, vold, dige og 50 ⅔ favn riisgærder årlig at vedligeholde.

Således på det nøjeste rigtig udtaget.

Horsens, den 25de April 1800.

C. C. Gersdorff

Ifølge forordningen af 6te December 1799 er forestaaende fortegnelse confereret med den i jorddrottens værgere værende originale hoverie bestemmelser som indeholdes i den indgående forretning og med samme befunden overensstemmende hvilket herved attesteres.

Boller den 28 April 1800.

N. Borch

Afslutning

I året 1804 den 13. Juni købte Niels Nielsen gården til selveje.

Iøvrigt overgik 11 andre gårde i Korning den dag til selveje, alle 12 fra Merringgård. De øvrige 9 gårde hørte enten under Ussinggård eller Bygholm. Matrikel Nr.24 (Lamballegård) ejedes af Niels Jespersen i Vrønding.

I 1804 var der ialt 22 gårde i Korning.

At Niels Nielsens gård forblev i slægtens eje igennem 5 generationer i lige mands linje (fra 1804 til 1941) er der jo ikke noget sensationelt i, men at gårdens ejer i 5 generationer, 6 ialt, idet de to sidste var brødre og alle hed Niels Nielsen, (dog hed den ene af brødrene Niels Peder Nielsen) må nok siges at være et ret enestående tilfælde.

I dag ejes gården af Karsten Bie, Lykkemosegård i Hatting.

Kilde: Landsarkivet, Viborg, Gudrund Andersen, Tørring, Herluf Hegnsvad. (Hans Nielsen og hans slægt).

Sejer Steffensen af Bottrup

Af Karsten Knudsen

Den 23. marts 1848 blev Sejer Steffensen indkaldt som soldat ved 1 Jægerkorps 4 kompani som nr. 83. Der fortælles han var ved godt mod, da han tog afsted. Efter afskeden med sine forældre, og sin forlovede Ane Marie Pedersdatter af Ølsted, ledsagede en god ven ham op til landevejen, ved afskeden sagde vennen: kom nu godt hjem. Sejer svarede fortrøstningsfuldt. Det skal jeg nok, vi får nok de Holstenerne jaget ud. Det blev de også, men Sejer oplevede det ikke, han faldt under den første træfning ved Rinkenæs den 6. april 1848, som den første danske soldat.

Om træfningen ved Rinkenæs skrev Horsens Avis den 8. april: I foregårds vandrede en fjentlig skare fra Flensborg til Rinkenæs for, at hente Tingskriver Jepsen og bringe ham til Rendsborg.

Undervejs stødte den på en afdeling danske jægere som gav ild, strakte 7 mand af fjenden til jorden, og sårede 5. Fjenden tog flugten men skød undervejs en dansk jæger, som havde vovet sig for langt ud. Den unge jæger var Sejer, han blev dagen efter begravet på Rinkenæs gamle kirkegård. På gravstenen står der:

Sejer Steffensen grav på Rinkenæs gl. kirkegård.

HERUNDER HVILER
DET FØRSTE OFFER FOR FÆDRELANDET
I KAMPEN 1848
SEJER STEFFENSEN AF BOTTRUP
FRA VEJLE AMT FØDT DEN 29 JULI 1823
1 JÆGERKORPS 4 KOMPANI
FALDT I RINKENÆS OVERBY DEN 6 APRIL 1848
1 MOS B 50, 24
SE JEG DØER, MEN GUD SKAL VÆRE MED EDER

FRED MED DIG, VOR BRODER SEIR,
HIST DU SEIRS PALME EJER,
THI DIT LØSEN VAR FOR SAND,
GUD OG KONGE, FÆDERLAND.
I DET GÅDEFULDE MØDE
DU FOR DANMARK STRED OF DØDE.

Vi besøgte Sejers grav på Rinkenæs gamle kirkegård, den er velbevaret og holdt i fin stand, hans grav er let at finde, der er et stort piletræ der markerer graven.

Ved vejen hvor Sejer faldt rejste beboerne i Rinkenæs en Mindesten (Kaldet Sejerstenen), stedets lærer skrev verset på stenen:

MINDE OM DEN 6 APRIL 1848.
FØRSTE SKUD FRA KRIGERSKARE
VOLDTE BYEN SKRÆK OG FARE
MEN MED TAK OG PRIS OG HÆDER
BRODELIG VI MINDES EDER
SOM FOR OS I FØRSTE MØDE
SEJER VANDT, HVOR SEJER DØDE.

Der fortælles, at Slesvig- Holstenerne væltede stenen i 1849, men gårdejereren som ejede grunden den var rejst på, tog den hjem og gemte den i sin lade. Den blev senere rejst igen. Den blev også væltet i 1864 af prøjsiske soldater, men en tysk officer befalede den skulle rejses igen, der blev derefter af tyskerne sat vagt ved stenen. Senere i 1920 modtog byens borgere CHR 10 ved denne sten.

I Ølsted kirke hænger en mindetavle på nordvæggen, her står:

TIL HÆDERLIG IHUKOMMELSE OG EFTERLIGNING I
MOD OG TAPPERHED TIL FÆDRELANDETS FORSVAR
NÆVNER DETTE SOGN
SEJER STEFFENSEN AF BOTTRUP

Der var den første, som ofrede sit liv i kampen for Slesvig under fægtningen ved Rinkenæs den 6. april 1848.

Flyveblad fra Aviscontoiret i Horsens.

Torsdag Eftermiddag den 4de Mai 1848.

Den preussiske General v. Wrangel, Overbefalingsmand over den tydske Hær har udstedt følgende Opfordring, der er meddeelt Redacturen af en fra Weile iaf tes antommen Rejsende:

Til Jyllands Indvaanere!

En tydske seierriig Hær vil imorgen overskride Ederes Lande Grændse; ikke i fjættelig Ven sigt kommer den til Eder, derfor tilraader jeg Ederes bliver i Ederes freibetige Boliger flyer ikke med Koner og Born fra det Eder saa kjære Hæsteb. Jeg, den Højstkommanderende ved Armeen, indbefaer Eder for, at Ederes Person skal være os hellig, og at Ederes Eiendom og Ederes Nationalfarver skulle blive beskyttede imod hver vilkaarlig Behandling, saa længe Hæren opholter sig indenfor Ederes Lande Grændse; men jeg kan ikke fritage Eder for at tilveiebringe Hærens Fornødenheder, og hertil behøver jeg i Ederes egen Interesse Ederes Lovmæssige Dyrigheds Medvirkning. Derfor opfordres hermed alsvorligen alle kongel. danske Civilborger, at blive paa deres Post og at efterkomme deres Pligter og Forbindligheder. Ligeledes opfordrer jeg Gjernligheden til at blive i deres Sogne og at anvende hele deres Indflydelse til deres Menigheds Beroligelse. Skulde de kongel. danske Dyrigheder ikke efterkomme denne Forskrift, saa ere de værste Følger nuudgaaelige for Eder, fordi mine Tropper da nødsages til selv at indpartere sig og selv at tage sig alle til deres Livsophold henhørende Midler efter eget Lykke, hvorefter der med den bedste Villie ikke altid kan sættes Stranker for vilkaarlige og uordenlige Gjeringer. Men al den Ulykke, som deraf kunde følge, vilde ubelukkende tilskrives Ederes Dyrighed, der forlader Eder i Trængselsens Dødblik.

Jyllændere! modtager gjæstfri mine Tropper; I saavel som Ederes Kone og Born vilde da være ligesaa trygge midt iblandt de æble tydske Krigssold, jeg er saa lykkelig at anføre, som iblandt Ederes egne Brodre.

Souvedquartier Christiansefeldt, den 1ste Mai 1848.

Overbefalingsmanden over Armeen
Wrangel,
konigelig preussisk General over Kavalleriet.

JA, MED TAKKESANG VI MØDE
THI DET VAR FOR OS I DØDE.
TAK, FOR EDERS HELTEMOD.
TAK FOR HVER EN DRÅBE BLOD.
TAK, I DYREBARE SJÆLE
EVIKT ER JERT EFTERMÆLE.

I rammen står der:

Første skud i krigerskare osv. Det var om fægtningen og om Sejer Steffensens død, men hvem var han. Ser vi kirkebøgerne og folketællingerne kan vi se hans forslægt har dybe rødder her på egnen.

I folketællingen fra Bottrup 1787 finder vi hans farfar.

Sejer Steffensen fæstebonde 50 år.
Maren Mikkelsdatter hans kone 42 år.
Mikkel Sejersens søn 19 år.
Steffen Sejersens søn 16 år.
Mette Sejersdatter datter 13 år.
Lene Sejersdatter datter 7 år.
Boel Sejersdatter datter 4 år.
Ane Marie Sejersdatter datter 2 år.

Sejers forældre er Steffen Sejersens og Ane Marie Nielsdatter fra Ølsted. Sejer blev født den 29. juli 1823, konfirmeret i Ølsted Kirke den 22. april 1838, med karakteren meget flot og meget sædelig. Sejer var forlovet med Ane Margrethe Pedersdatter af Ølsted. Efter Sejers død blev hun gift med broderen Niels Peder Steffensen, de overtog slægtsgården i Bottrup, og fik udi ægteskabet 6 sønner og 2 døtre. Ved mindehøjtideligheden i Ølsted kirke 1948 var en af døtrene, den 80 årige Johanne Lund Iversen med, Johanne var gift med Peder Lund Iversen som førte slægtsgården videre, efter Peder Lund Iversens død, drev sønnerne Iver, Steffen og Aksel gården videre i fællesskab, ingen af dem blev gift, efter deres død er gården ikke mere i slægtens eje.

Der boede i mange år en Købmand P. Steffensen i Bottrup, som har en søn der hedder Sejer Steffensen, så navnet bliver æret endnu.

Kilder: Horsens Bibliotek · Horsens Avis 1848

Horsens Folkeblad 1948 · Landsarkivet Viborg
Folketællinger · Ølsted Sogns Kirkebog
Veje Amts Årbog 1948

Mindetavle over Sejer Steffensen i Ølsted kirke

Stenen

Af Claus Balling Daugård

Stenen ligger på langdyssen ved Belle, overfor engen, nogle hundrede meter før Ørum å løber ud af Hedensted kommune og skifter navn til Rohden å. Langdyssen er gammel, et gravsted fra omkring femtusindfemhundrede før vores tid, noget nær halvdelen af tidsvejen tilbage til den seneste istid. Et betragteligt spænd af tid set fra et menneskelivs korte parentes. Da Cæsar blev myrdet i Rom havde langdyssen allerede ligget på sin plads ved åen i mere end tretusind år.

Men stenen der ligger på langdyssen er meget ældre, ikke i sin bearbejdethed, men som sten. Halvtres millioner år? – Hvor stort skal et tal være før det holder op med at være en information og bliver en fanfare?

Stenen hører ikke hjemme her, den er kommet med isen fra Sverige eller Norge. Den er blevet rund af rejsen men den har også lange slidar af den.

Da isen efter den seneste istid, Weichsel-glaciationen, smeltede væk var stenen definitivt nået frem. Der gik nogle tusinde år, så blev den taget som den lå og som den var og anbragt på langdyssen og blev en del af langdyssen. Den blev ikke taget i et snuptag, den vejer vel fem eller seks tons, den blev formodentlig lempet på plads ved hjælp

af en jordvold som man har bygget op og rullet den op ad. Nyere praktiske forsøg har vist at det kan ca. firs personer klare med en sten der vejer op til syv tons. Det var i ørigt den meget arkæologisk interesserede Frederik den Syvende der fremsatte denne hypotese om de gamles fremgangsmåde, og man holder stadig fast ved den.

Stenen lå til ind i bronzealderen før den fik nye mærker. Omkring syvhundrede før Kristus huggede hedenskaben sine skålhuller i den, flade fordybninger der var elementer i eller symboler for en frugtbarhedskult. Der er syv skålhuller i det der nu kendes som overliggeren på langdyssen ved Ørum å.

Sine seneste dybe mærker fik stenen nok i elleve- eller tolvhundredetallet hvor man var begyndt at bygge kirkerne af sten. Hvis man leder nede på siderne af den kan man se at der er hugget skarpt ind i den i et forsøg på at flække den. Stenhuggeren har imidlertid givet op inden det kom så vidt, fordi en stor flis et gået skævt af og har spoleret der skulle have været fæste for hans kiler.

Det er en spændende sten der ligger på langdyssen overfor engen ved Ørum å.

Stenen ved Belle

31. juli 1914

Af Therkel Johansen, Korning.

Det er i år 80 år siden første verdenskrigs udbrud. Den 31/7 1914 blev min morbror Jens Peter Rasmussen Nielsen, bedre kendt under navnet Peter Gregersen, sammen med fire andre unge mænd fra Korning indkaldt til sikringsstyrken. Hans Therkelsen Johansen (min far) kørte dem til Horsens banegård i hestevogn. Han undslap indkaldelsen, da han var af årgang 1908.

Peter Gregersens søn (min fætter) overlærer Rasmus Gregersen Nielsen Vinderslev, nedskrev for år tilbage de indtryk, som hans far oplevede hin skæbnsvangre dag 31. juli 1914.

I et drengesind kan fortalte oplevelser opbevares gennem mange år for senere at komme frem til en slags genfortælling formet i lytterens egen stil.

Min far var rekrut nr. 193 ved 1. regiments 15. batt., da han indkaldtes til den såkaldte danske sikringsstyrke ved den 1. Verdenskrigs udbrud. Han blev kaldt hjem fra høstageren for at kunne påbegynde rejsen til København, hvor han skulle møde ved sin militære afdeling i Kastellet.

Stationen, der omtales, er Horsens Banegård.

Samme dag som Paris begyndte at syde under de hidsende drøn af »Tremblez, Tyrans!« og de ildnende toner af »Père la Victorie« smeldede over Concordepladsen for at kalde den franske *poilu* til gevær, mens mobiliseringsplakater sloges op overalt fra Bayeux til Nancy og fra Me-

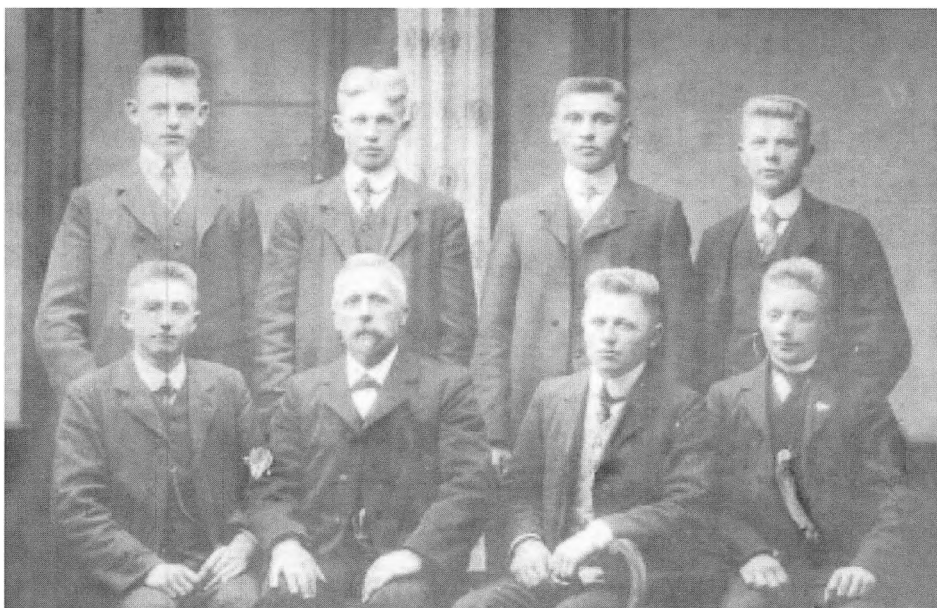
use til Pyrenæerne, og samme dag som tyske kasernegårde fyldtes fra mur til mur af indkaldte mandskab, som mer og mer lod denne sommers populære sang: »Es war in Schönenberg im Monat Mai...« afløse af »Zum Rhein, zum Rhein, zum deutschen Rhein...« og »Hvem ved, om vi skal ses igen på grønne strand ved Spree...«. Denne dag overbragte også vore militære afdelinger herhjemme den gule mødebefaling til alle mødepligtige unge mænd af årgangene 1909 til 1914.

Om morgenen var jeg begyndt at høste vor tidligt modne rug, anede vi mon, at et folkestævne af uhørt gru og af aldrig før set omfang nærmede sig land efter land, da lægdsbestyreren kom ridende på sin skimmel tværs over markerne mod vor forskræmte klynge i den yppigt fuldmodne rug?

Hvorfor skyndte den mand sig ikke, som hans instruks så strengt bød netop nu? Han så ældre ud end i går, og hans hænder rystede lidt, da han rakte mig den gule mødebefaling.

Ængstelsen for hvad der var i vente gjorde hans stemme lav. »Din rug er fuldmoden«, sagde han, »vi andre skal høste den for dig, men selv er du jo nødt til at tage afsted«.

I hestevogn kørte vi til stationen, så såre muligt var. Med kusken var vi seks. Ad Længdebanen durrede tog efter tog, alle vogne var fyldt af tyske unge mænd på vej til den hovedstad, som havde kaldt os til samling om sig.

Billede fra sessionsdagen 1910.

*Forreste række fra venstre:
nr. 1 ubekendt, sognefoged og
lægdsmand Hans J. Hamborg,
nr. 3 ubekendt, nr. 4 ubekendt,
bagerste række fra venstre:
Peder Pedersen Graunhøj,
Gregers Therkelsen Gregersen,
Hans Sørensen,
Jens Peter Rasmussen Nielsen.*

Indkaldelse med kort Varsel

(Ekstraordinær Indkaldelse)

25. Hvis De får en gul Indkaldelsesordre fra Lægdsbestyreren, skal De, hvad enten det er Nat eller Dag, uopholdelig og paa hurtigste Maade tage til det i Indkaldelsesordren befalede Mødested og melde Dem.

Saafrømt De kan tage med Jernbane eller Dampskib, skal De rejse med første Tog eller Dampskib til Mødestedet.

26. Indkaldelsesordren giver Dem fri Rejse paa alle Jernbaner og Dampskibe. Paa Statens Baner eller Dampskibe gælder Indkaldelsesordren som almindelig Billet. Paa private Baner skal De forevise Indkaldelsesordren ved Billetkontoret paa den Station, De tager af Sted fra, og passe paa, at Kuponen »Jernbanebillet« udfyldes rigtig. Paa private Dampskibe skal De vise Billettøren Indkaldelsesordren og passe paa, at han udfylder Kuponen »Dampskibsbillet« rigtig. Den paagældende Kupon afrites af Jernbane- eller Dampskibspersonalet.

Har De over 15 km til Mødestedet eller nærmeste Jernbane- eller Dampskibsstation, og De ikke selv skaffer Dem frem uden Udgift for Staten, skal De snarest henvende Dem til nærmeste Lægdsbestyrer om Vogn eller Baad.

Saafrømt Rejsen varer over 12 Timer, faar De Dagpenge af Afdelingen, naar De har meldt Dem.

De fleste var tavse, hvad var at sige? Hjulenes ensformige dunken mod skinnesammenføjningerne havde en klang, vi ikke før havde kendt.

Mens vi i skumringen durrede over de fynske skinneveje, så vi alle landsbyernes mænd, kvinder og børn, som kunne, i færd med at høste – ja, endog bjærge det kære korn. Længe vil jeg huske lyden af de høstmaskiner, der så ilsomt klaprede på høstagerne i den blide skumring omkring Birkende By.

I Store Bælt kunne vi skimte fire af vore torpedobåde, ellers intet.

Vore mål var: Kastellet, Sandgades, Sølvgades Kaserne eller forterne, der i hast skulle bemandedes.

Snart var vi der. Gammelkendte var vore befalingsmænd: oberstløjtnanten, kaptajnen – og den i embeds medfør så ofte snerrede sergent. Gammelkendte? Nej, ikke i dag.

På Sølvgades Kaserne var alle proviantvogne kørt frem, ammunitionsvognen stod med vognstangen liggende klar til øjeblikkelig påsætning i styretøjskæben, hver vognstang var flankeret af det fremlagte seletøj til hestene, nogle kammerater var i færd med at slibe bajonetter, ind kunne vi ellers dårligt komme, hvert rum var fyldt af unge mænd til iklædning. Vi, der kom langvejs fra, måtte så iklædes på åben gade. Omklædning af jyske, fynske soldater på åben

gade – og dette i København. Hvilken hagl af skoser ville københavnerne have kunne spille i, om det blot havde været i rekruttiden for tre år siden. Men i dag var det anderledes. Bjærge så vi af civilt tøj: hatte, især den gængse af strå, kasketter, bluser, jakker, skjorter, benklæder – og stokke.

Mærkeligt så kvikt den Linje 14 kunne sno sig mellem disse tøjbjærge. Overfyldt var den i øvrigt af fæstningsartillerister, som var på vej ud til deres batteristillinger i Klampenborg. Den larmende sporvogn var nærmest stiltfærdig i dag sammenlignet med de frivillige af Korps Westenholz, der med deres halvtreds motorcykler var taget af sted for et kvarter siden.

Nu var femtendes tredie kompagni færdig til afmarch, de intonerede med: »Dengang jeg drog afsted«. Hvorfor dog forsøge at spille de militarister, vi slet ikke var? Alt var så underligt anderledes, anderledes som alt var denne dag og i de nærmest følgende, for dagen var lørdag den 31. juli 1914.

Snaksomme københavnerne fortalte, at de i mørkningen havde råbt hurra for »Peter Skram«, »Herluf Trolle« og »Heimdal«, da de var stået ud af flådens leje, mens musikken spillede »Der er et yndigt land«. Torpedoeskadren lå allerede et eller andet sted ude i rum sø for at afvente det dagbræk, der ville indvarsle – den nye dag.